

Υπόθεση Ζανζιβάρη

Αλεξάνδρα Παπαδάκη - 12/11/2018

Το πρώτο έργο

Η περιπέτεια ξεκινάει από τη σκέψη να πάρω μέρος στο «reality studio» των μεταπτυχιακών σπουδών μου. Θα ήταν το πρώτο μου ταξίδι εκτός των ορίων της γνώριμης Ευρώπης. Δεν ήμουν καθόλου σίγουρη αν θα κατάφερνα να μείνω 5 βδομάδες στην Τανζανία¹, αλλά κάπου βρήκα το κουράγιο, πήγα στη συνέντευξη και, τελικά, επιλέχτηκα στην ομάδα των 20 φοιτητών που θα έκαναν το μακρύ ταξίδι. Ούτε διαβατήριο δεν είχα μέχρι τότε, χώρα τον τρόπο των έκτακτων εμβολιασμών.

Φτάσαμε ξημερώματα στο Dar es Salaam. Από τα μέσα του βαρύ σουηδικού χειμώνα, στην κουφόβραση της τροπικής Τανζανίας. Φυσικά, δεν κατάφερα να κοιμηθώ, ούτε μετά από τόσες ώρες ταξίδι. Τόσοι πολλοί καινούριοι ήχοι. Ένα συνονθύλευμα ήχων από ανθρώπους, αυτοκίνητα σε κίνηση και κατασκευή οικοδομών έφταναν στο μαξιλάρι μου. Τελικά, η περιέργεια νίκησε, σηκώθηκα και βγήκα στο δρόμο.

Το Dar es Salaam είναι μία πόλη χαοτική, με ασταμάτητους ρυθμούς, χωρίς παύσεις. Βγαίνεις έξω και έχεις την εντύπωση ότι όλος ο πληθυσμός της είναι ξεχυμένος στους δρόμους. Σαν να μη μπορείς να βρεις το χώρο

Εικ. 1, 2. Σκηνές από δρόμους του Dar es Salaam (Φεβρουάριος 2013)

Αυτό που μου έκανε πιο μεγάλη εντύπωση ήταν η αίσθηση ότι ο κόσμος που έβλεπα στο δρόμο ήταν σαν να μη ταίριαζε με τα σύγχρονα, μεγαλεπήβολα κτίρια της πόλης. Στα δικά μου μάτια, φαινόταν ότι οι ρυθμοί της ανάπτυξης της πόλης ήταν τόσο ραγδαίοι, ώστε οι άνθρωποί της δεν προλάβαιναν να τους ακολουθήσουν.

Ευτυχώς μείναμε λίγο στην πόλη. Δεν ήταν για μένα.

Το νησί ήταν από άλλο κόσμο. Είχα ακούσει κάποιους να λένε ότι συνάντησαν μέρη ή ανθρώπους και από την πρώτη στιγμή ήξεραν ότι εκεί ή μ' αυτούς θέλουν να ζήσουν, αλλά δεν το πίστευα, μέχρι που άνοιξε η πόρτα του αεροπλάνου. Πήρα την πρώτη ανάσα, μύριζε νησί, και χωρίς να έχω δει τίποτα ακόμη, είπα «εδώ είμαι σπίτι».

Μετά από 6 μήνες στην «καθωσπρέπει» Σουηδία, επιτέλους ξανασυναντούσα ανησυχία, βαβούρα, φωνές κόρνες, ζώα, χαλίκια και ξεφτισμένους σοβάδες. Η αντίθεση τεράστια, αλλά τόσο ευπρόσδεκτη. Εμείς οι άνθρωποι του νότου δεν αντέχουμε την ησυχία και την τάξη, χρειαζόμαστε το animation, αλλιώς αργοσβήνουμε.

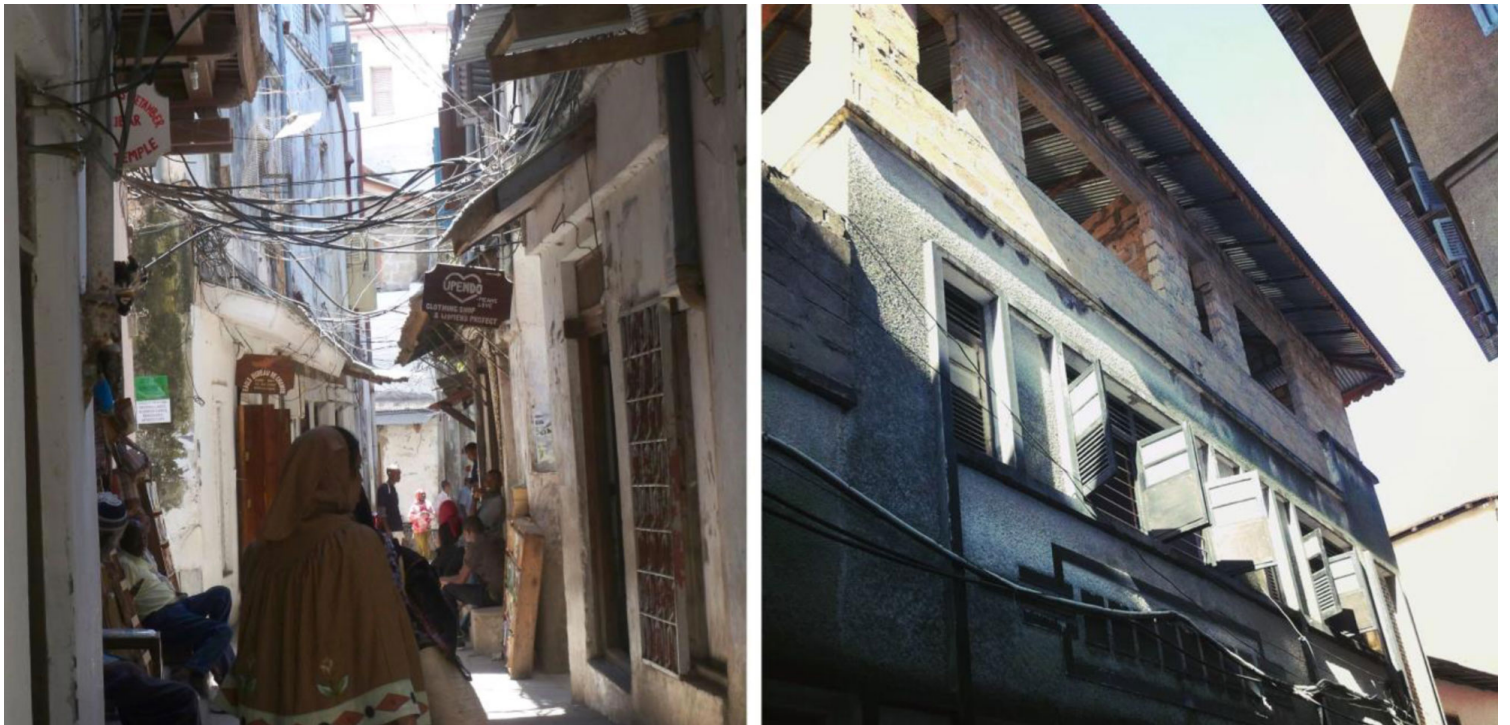
Η δραστηριότητά μας, σ' αυτό το ταξίδι, έλαβε χώρα κυρίως μέσα στα όρια της παλιάς πόλης (Stone Town). Από την πρώτη βόλτα, παρατήρησα ότι η πόλη είχε κάποτε ένα πλούσιο κοσμοπολίτικο τόνο, που όμως είχε ξεθωριάσει. Αργότερα, έμαθα ότι η Stone Town της Ζανζιβάρης είναι ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά παραδείγματα Stone Town του πολιτισμού Σουαχίλι, ενταγμένη στη λίστα της παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO (2000). Οι Stone Towns στα παράλια της ανατολικής Αφρικής ήταν γνωστές για την ανεπτυγμένη εμπορική τους δραστηριότητα. Όλα αυτά τα πανέμορφα κτίρια -που με είχαν «χαζέψει»- έμαθα ότι ήταν μία μίξη κυρίως από αραβική, ινδική, περσική και ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική, που έβρισκαν το χώρο τους εδώ, ενώ σε πολύ λίγες περιπτώσεις, συναντούσαν και την «αφρικανική» τυπολογία της υπαίθρου. Αυτό που μου έκανε εντύπωση ήταν πόσο εύκολα μπορούσες να διακρίνεις αυτές τις τυπολογίες. Σαν όλες οι εθνότητες να ήθελαν να είναι ξεκάθαρες στην παρουσία τους. Και όμως, το συνολικό αποτέλεσμα ήταν όχι

μόνο αρμονικό, αλλά και κατανοητό.

Εικ. 3. Stone Town, πανοραμική φωτογραφία από ταράτσα κτιρίου (Μάρτιος 2013)

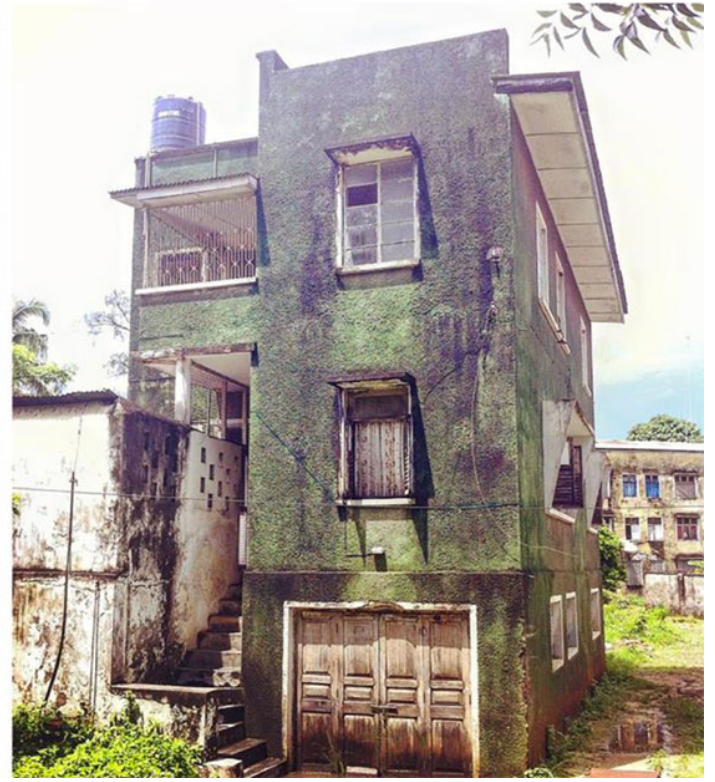
Η πρώτη άσκηση που είχαμε να κάνουμε ήταν να ξεχουθούμε για ένα πρωινό στους δρόμους της ιστορικής Stone Town και να επιστρέψουμε με μία ερώτηση. Η παλιά πόλη μου φάνηκε σαν πειρατικός θησαυρός αρχιτεκτονικών θεμάτων. Τα πάντα ήταν ενδιαφέροντα και σημαντικά. Μέχρι και τα καλώδια του ηλεκτρικού ρεύματος! Ω, τόσες ερωτήσεις, αλλά τα κατάφερα να επιστρέψω με μία. Ερχόμενη με παρόμοιες ανησυχίες απ' το παρελθόν, μπόρεσα γρήγορα να διακρίνω τις αυτοσχέδιες παρεμβάσεις των κατοίκων της ιστορικής πόλης. Τελικά, πώς διαχειρίζεσαι την ανάγκη εκσυγχρονισμού μιας ιστορικής πόλης, έχοντας θέσει επίσημα αυστηρούς περιορισμούς διατήρησης της αυθεντικής ιστορικότητάς της;

Εικ. 4. Τυπικό δρομάκι της Stone Town. Οι σύγχρονες υποδομές και τεχνολογίες (ύδρευση, ηλεκτρικό, ίντερνετ κ.λπ.), ερχόμενες τις τελευταίες δεκαετίες χωρίς να υπάρχει ουσιαστική πρόβλεψη, είναι εμφανείς στις προσόψεις των ιστορικών διατηρητέων κτιρίων σαν ένα επιπρόσθετο στρώμα αρχιτεκτονικών στοιχείων. Στο σύνολό του, ένας οργανισμός που μπορείς να ανακαλύψεις πως δουλεύει (Φεβρουάριος 2013) Εικ. 5.: Ένα από τα μοντέρνα κτίρια της Stone Town. Η παρέμβαση/προσθήκη υλοποιήθηκε στο δεύτερο μου ταξίδι. Τότε έκανα μία ανάρτηση με τίτλο «The murder of the zanzibari modernism» (Νοέμβριος 2014)

Καταπληκτικά όλα αυτά. Υπέροχα και τα ιστορικά κτίρια που έβλεπα παντού, αλλά αυτό που με συνάρπασε ήταν η στιγμή που άρχισα να ανακαλύπτω την επιρροή του μοντέρνου. Ο ζανζιβαριανός μοντερνισμός ήταν

διαφορετικός από τον δυτικό μοντερνισμό που είχα μάθει και είχα αγαπήσει απ' τη σχολή της Ξάνθης. Δεν ήταν τόσο ξεκάθαρος, ήταν ένα υπέροχο «μιγάδι», πιο κοντά στον δικό μας, τον ελληνικό. Η στιγμή που γνώρισα την τυπολογία του, έγινε η αφορμή ώστε να αφιερώσω αργότερα δυο χρόνια, μαζί με μία ομάδα (βλ. Εικ. 22), για να καταγράψουμε και να μεταδώσουμε τον κρυμμένο αυτό αρχιτεκτονικό πλούτο της Ζανζιβάρης (Atlas of Ng'ambo).

Εικ. 6. Παράδειγμα ζανζιβιανού μοντερνισμού στο Stone Town Εικ. 7. Παράδειγμα ζανζιβιανού μοντερνισμού στο Ng'ambo

Οι 5 εβδομάδες του πρώτου ταξιδιού στη Ζανζιβάρη πέρασαν σαν αέρας. Δεν είχα συνειδητοποιήσει ακόμα πόση ουσία και νοήματα είχα μαζέψει, μέχρι που έφτασα στο Γκέτεμποργκ. Το ίδιο κιόλας βράδυ ένοιωσα νοσταλγία γι' αυτά που άφησα πίσω μου και την έντονη επιθυμία να επιστρέψω στο νησί.

Στη ζωή υπάρχουν σημεία-σταθμοί, αλλά μερικές φορές δεν τα αναγνωρίζεις παρά αργότερα. Ένα απ' αυτά για μένα ήταν η μέρα που γνώρισα τον Μοχάμετ Τζούμα, τον καταπληκτικό διευθυντή της Πολεοδομίας της Ζανζιβάρης και τον παρακολούθησα να παρουσιάζει τις προκλήσεις που προσφάτως είχε κληθεί να διαχειριστεί. Ήταν πολλές, αλλά μία με σημάδεψε: μας ρώτησε πώς θα πρέπει να σχεδιάζουν στο νησί τις νέες πολυώροφες οικοδομές από δω και στο εξής. Εγώ έμεινα άναυδη, μας ρωτούσε ειλικρινά. Θεωρούσε ότι ήρθαμε σαν ειδικοί από τη Δύση, να δώσουμε λύσεις. Μας έδωσε μια λίστα με πραγματικές προβληματικές για να δώσουμε τις προτάσεις μας. Φάνηκε αγανακτισμένος. Βγήκα έξω στο διάλειμμα και δεν μπορούσα να καταλάβω τι συμβαίνει, αλλά κάθησα, έγραψα τις σκέψεις μου και τις φύλαξα.

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Μοχάμετ, οι ζανζιβαριανοί ιδιοκτήτες, καθώς και οι σχεδιαστές, είχαν σαν παράδειγμα προς μίμηση την Stone Town. Ο πολεοδομικός ιστός της ιστορικής πόλης, η οποία ήταν οικοδομημένη με διαφορετικά κριτήρια και κίνητρα, άλλων εποχών, δικαιολογούσε την τόσο κοντινή απόσταση των ορίων των κτιρίων της. Όμως, στη «νέα» πόλη αυτή η πρακτική οδηγούσε σε τεράστια πολεοδομικά προβλήματα και σε διενέξεις μεταξύ των ιδιοκτητών.

Εικ.10. Προβληματικές σύγχρονης οικοδομικής δραστηριότητας στο Ng'ambo (Νοέμβριος 2013)

Το βράδυ, λοιπόν, της επιστροφής στη Σουηδία, τα έβαλα όλα κάτω και κατάλαβα. Ήμουν σε ένα μέρος που δεν είχε οικοδομικό κανονισμό. Αυτό, που είναι τόσο σημαντικό στην Ελλάδα. Αυτό, που έμαθα όχι μόνο από τις σπουδές μου, αλλά από παιδάκι, σπίτι μου, ότι είναι το Α και το Ω για να χτίσεις στην Ελλάδα. Αυτό, που ήταν τόσο δεδομένο για μένα, εκεί δεν υπήρχε.

Μου φάνηκε σα να κράτησα την αναπνοή μου όλους τους επόμενους μήνες, μέχρι να κάνω ό,τι χρειαζότανε

για να ξαναπάω στη Ζανζιβάρη, αυτή τη φορά για 4 ολόκληρους μήνες και να προσπαθήσω να απαντήσω έμπρακτα στην ερώτηση του Μοχάμετ. Αυτή η απάντηση θα σχημάτιζε τη διπλωματική μου εργασία.

Σ' αυτό το ταξίδι πήγα με την Αμελί, μια Γαλλίδα συμφοιτήτριά μου, που αναπτύξαμε τις ίδιες ανησυχίες από το «reality studio». Η Αμελί είναι ένας πολύ ιδιαίτερος άνθρωπος, που σημάδεψε την πορεία της ζωής μου. Ήταν αυτή που με έσπρωξε όταν έκανα πίσω και αυτή που με την χαριτωμένη αυτοπεποίθησή της, όχι μόνο μας έφερε το πρώτο μας έργο, τη διαμόρφωση χώρων εστίασης για το θέρετρο διακοπών Sunset Bungalows στα βορειοδυτικά παράλια του νησιού, αλλά με έπεισε και να το κάνουμε.

Η ιστορία για το πως βρέθηκε αυτή η ευκαιρία στα χέρια μας δεν είναι καθόλου κόσμια.

Εδώ, θα πρέπει να εξηγήσω ότι το νησί της Ζανζιβάρης είναι ένας από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς και οι κάτοικοί του είναι εξοικειωμένοι με τη δυτική κουλτούρα. Όμως, βρισκόμενοι μέσα στην πόλη και δουλεύοντας στενά με ντόπιους συναδέλφους και οικογένειες, επιλέξαμε να σεβαστούμε τους κώδικες ενδυμασίας, να κάνουμε για λίγο στην άκρη τις «ευρωπαϊκές» μας συνήθειες και να ακολουθήσουμε τα τοπικά ήθη, καθώς το 97% του πληθυσμού του νησιού είναι μουσουλμάνοι. Μ' αυτό τον τρόπο κερδίσαμε σεβασμό, ήρθαμε πιο κοντά σε ανθρώπους, αισθανθήκαμε την αποδοχή τους και κατανοήσαμε καλύτερα τον τόπο αυτό.

Κατά τη διάρκεια του «αγώνα» της διπλωματικής μας, δουλεύαμε καθημερινά στα γραφεία της Πολεοδομίας σε συνεργασία με τους υπαλλήλους του τμήματος, υπό την αυστηρή επίβλεψη του ανυπόμονου διευθυντή. Έπρεπε κάθε στιγμή να σκεφτόμαστε πως θα κινηθούμε και πως θα αντιδράσουμε για να μη προσβάλουμε κάποιον άθελά μας, πράγμα που, με τον καιρό, αποστράγγισε όλη μας την ενέργεια. Αποφασίσαμε, λοιπόν, να πάρουμε 10 μέρες διακοπές για να γιορτάσουμε τα Χριστούγεννα και το νέο έτος που θα ερχόταν.

Για τις διακοπές διαλέξαμε ένα καθαρά τουριστικό μέρος, όπου, καθώς είμαστε «λευκές» δικαιολογείτο να πάμε για μπάνιο στη θάλασσα... την παραλία της Kendwa. Επιλέξαμε αυτό το μέρος της Kendwa γιατί είχαμε ακούσει από φίλους ότι εκεί επιτρεπόταν στους ντόπιους της περιοχής να κυκλοφορούν στους χώρους εστίασης και στο κομμάτι της παραλίας που καταλάμβανε. Αργότερα, ανακαλύψαμε ότι το Sunset Bungalows ήταν από τα ελάχιστα θέρετρα που δεν είχαν λουκέτο ή φρουρούς στις πύλες. Στο σύνολό τους, τα τουριστικά θέρετρα δεν επέτρεπαν στους ανθρώπους του χωριού να «ενοχλούν» τους πελάτες τους. Αυτό εκφραζόταν και αρχιτεκτονικά, με την κατασκευή ψηλών μαντρότοιχων, γυρίζοντας ουσιαστικά την πλάτη και απαξιώνοντας το ίδιο το χωριό στο οποίο εδραιώνονταν. Ένα ακόμα από τα προβλήματα που ο Μοχάμετ προσπαθούσε να αντιμετωπίσει.

Από τις πρώτες κιόλας μέρες που μείναμε εκεί, και με τη βοήθεια των ζανζιβαριανών φίλων μας, γνωρίσαμε και αγαπήσαμε την ήρεμη καθημερινότητα του παραλιακού χωριού. Ήταν μια ευχάριστη απελευθερωτική απόδραση από τις έντονες συγκινήσεις της πόλης. Το βράδυ του εορτασμού των Χριστουγέννων, βρισκόμενες σε ένα από τα συχνά και γνωστά για το νησί πάρτι του Sunset, και ενώ είχα χάσει την Αμελί για αρκετή ώρα, ξαφνικά εμφανίζεται, με αρπάζει και με κατευθύνει σε μια παρέα από Άραβες. Τρομοκρατημένη εγώ, καταλαβαίνω ότι είναι εντελώς μεθυσμένη και πρέπει να βρω τρόπο να την προστατεύσω και να φύγουμε από κει, αλλά χωρίς να τελειώσω καλά-καλά τη σκέψη αυτή, βρίσκομαι με ένα ποτό στο χέρι και φωνές θριάμβου. Και δέχομαι συγχαρητήρια για την ανάληψη του έργου της ανακατασκευής ολόκληρου του παραλιακού συγκροτήματος που πατάω εκείνη τη στιγμή.

Εικ. 11. Το Sunset Bungalows πριν την ανακατασκευή του (Ιανουάριος 2014)

Προφανώς δεν το πήρα στα σοβαρά και την επόμενη μέρα προσπάθησα να πω στην Αμελί ότι όλο αυτό ήταν ένα αστείο, αλλά αυτή ήταν πεπεισμένη ότι είχε μία καινούρια αποστολή και κατάφερε να πείσει κι εμένα να δουλέψουμε για το έργο. Δεν ήθελα και πολύ, πώς να πεις όχι σε μία άσκηση αρχιτεκτονικής σύνθεσης όταν στη βάζουν μπροστά στη μύτη σου;

Τελικά, παράλληλα με τον τεράστιο φόρτο της διπλωματικής, έφτιαξα ένα τρισδιάστατο φωτορεαλιστικό σχέδιο, ακολουθώντας τα σκίτσα σε χαρτοπετσέτες από τα μεσημεριανά μας διαλείμματα. Έτσι, λίγο πριν την αναχώρησή μας για Σουηδία, δημιουργήσαμε το όνομα και το λογότυπο του «αρχιτεκτονικού μας γραφείου» και κανονίσαμε επαγγελματικό ραντεβού με τον Αμπντούλ, τον ιδιοκτήτη του Sunset Bungalows.

Ο Αμπντούλ, όπως μας είχε ζητήσει, περίμενε να δει μια φανταχτερή ιδέα της λογικής του Ντουμπάι. Όμως, η αρχιτεκτονική μας λύση είχε προκύψει μέσα από την εκπαίδευση των αρχιτεκτονικών σχολών μας και την πολύμηνη παρατήρηση και κατανόηση, παραδοσιακών και μη, στοιχείων από τον ίδιο τον τόπο που βρισκόμασταν. Χαρακτηριστικά, θυμάμαι ότι χρειάστηκε να διαφωνήσω –με όλο το θάρρος που μπορούσα να βρω– με τον Αμπντούλ για να μην αντικαταστήσουμε τα προτεινόμενα απλά στρογγυλά υποστυλώματα της οροφής του κτηρίου, με ελληνικά κιονόκρανα ιωνικού ρυθμού! Τελικά, στο ραντεβού η Αμελί, που μεταμορφώθηκε σε μία αδιάλλακτη επαγγελματία, όχι μόνο πούλησε το έργο μας, αλλά προώθησε και μια αναμφισβήτητη γνώση και εμπειρία για τα στάδια της υλοποίησής του, που φυσικά δεν κατείχαμε...

Εικ. 12. Φωτορεαλιστική απεικόνιση αρχικής πρότασης για εστιατόριο του Sunset Bungalows (Μάρτιος 2014) Εικ. 13. Φωτορεαλιστική απεικόνιση αρχικής πρότασης για bar-lounge του Sunset Bungalows (Μάρτιος 2014)

Εικ. 14. Φωτορεαλιστική απεικόνιση αρχικής πρότασης για bar-lounge του Sunset Bungalows (Μάρτιος 2014) Εικ. 15. Φωτορεαλιστική απεικόνιση αρχικής πρότασης για καθιστικό παρατήρησης ηλιοβασιλέματος του Sunset Bungalows (Μάρτιος 2014)

Για τους επόμενους μήνες πίσω στην Σουηδία, μαζί με τη διπλωματική, φέραμε εις πέρας και τη μελέτη εφαρμογής για το πρώτο αληθινό μας έργο, βασιζόμενες στο λόγο ενός αγνώστου που βρισκόταν στην άλλη άκρη της γης και που είχαμε συναντήσει μόνο δύο φορές στη ζωή μας.

Και όμως, τον Ιούνιο, λάβαμε ένα τηλεφώνημα που οδήγησε στην έκδοση δύο εισιτηρίων, πήραμε τη μελέτη εφαρμογής και πετάξαμε για το νησί, όπου η κατασκευή του έργου μας είχε ήδη ξεκινήσει!

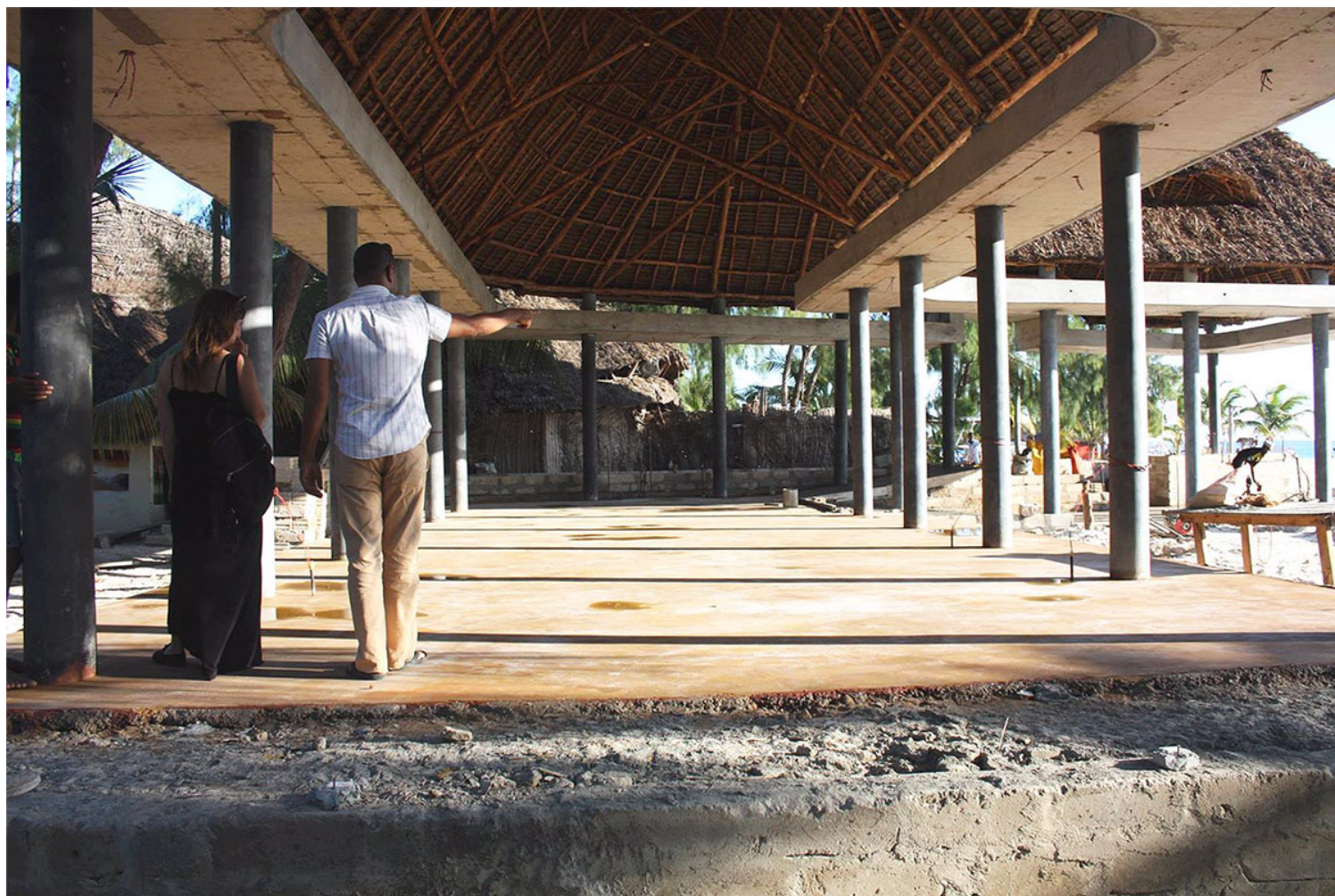
Εικ. 16. Εργασίες ανοικοδόμησης Sunset Bungalows (Ιούνιος 2014)

Η κατασκευή, όπως και ο σχεδιασμός του έργου αυτού, ήταν από την αρχή μια σειρά από επάλληλες συναρπαστικές προκλήσεις. Οι επιθυμίες του πελάτη ήταν φιλόδοξες και απαιτητικές, η τοποθεσία ευαίσθητη, τα μέσα και τα υλικά καινούργια, η γλώσσα άγνωστη, η πορεία τής συνεργασίας μας αβέβαιη, η ιδιότητα, το φύλο, η καταγωγή και η νεαρή ηλικία μας παράγοντες αμφισβήτησης, αλλά πάνω απ' όλα η υπάρχουσα κατάσταση ήταν ήδη υπέροχη.

Δεχτήκαμε αυτές τις προκλήσεις γιατί αγαπήσαμε το μέρος τόσο πολύ που δεν θα εμπιστευόμασταν κανέναν άλλο να αναλάβει το έργο αυτό.

Τη στιγμή που φτάσαμε στο εργοτάξιο, συνειδητοποιήσαμε ότι ήμασταν οι βασικοί υπεύθυνοι για το τί είδους παρέμβαση θα πραγματοποιείτο σ' αυτό το τοπίο. Το ίδιο βράδυ, καθίσαμε με την Αμελί και -με τη βοήθεια των απαραίτητων για την περίπτωση μοχίτο- ξανακοιτάξαμε την αρχιτεκτονική μας πρόταση. Τότε αποφασίστηκε αμοιβαία ότι ως βασικές αρχές θα τεθούν οι εξής: περιορισμός των επεμβάσεων, ανάδειξη του φυσικού πλούτου και ενσωμάτωση των στοιχείων του, εφαρμογή παθητικού σχεδιασμού, ανοιχτή προσέγγιση και σεβασμός στους ζανζιβαριανούς μάστορες και τις γνώσεις τους, υιοθέτηση τοπικών τεχνικών δόμησης και χρήση εντόπιων δομικών υλικών. Για πολλές από τις αρχές αυτές χρειάστηκε στην πορεία να αντιπαρατεθούμε με τον Αμπντούλ για την κατάκτησή τους.

Εικ. 17. Ο Αμπντούλ δείχνει στην Αμελί και προσπαθεί να μας πείσει, για ακόμα μια φορά, πόσο καλύτερα θα ήταν τα ελληνικά κιονόκρανα (Ιούλιος 2014)

Το στοίχημα ήταν να δημιουργηθεί ένα έργο που ενώ θα ακολουθούσε τις αρχές αυτές θα έφερε και το επιθυμητό αποτέλεσμα που αναμενόταν από τον πελάτη και τους χρήστες: Ένα ελκυστικό τουριστικό παραλιακό θέρετρο που προσφέρει όλες τις ανέσεις, ενώ, παράλληλα, αποδεικνύει ότι τέτοιες πρακτικές σχεδίασης και κατασκευής μπορούν να σταθούν σε υψηλό ανταγωνιστικό επίπεδο. Πιστεύαμε ότι αν κερδίζαμε αυτό το στοίχημα, θα είχαμε συμβάλλει έμπρακτα και δυναμικά στην προώθηση μιας εναλλακτικής πρακτικής στην ανέγερση παρόμοιων έργων. Στοχεύσαμε συνειδητά στην επίτευξη ενός παραδείγματος προς μίμηση. Αρκεί να πήγαιναν όλα σύμφωνα με το πλάνο.

Η ζωή μας για τα επόμενα δύο χρόνια άλλαξε ραγδαία. Η απόφαση να ζήσουμε εκεί και να αφιερώσουμε όλο μας το είναι σε αυτό το στοίχημα ήρθε αβίαστα στην αρχή, λόγω του πάθους μας για την αποστολή που είχαμε θέσει στους εαυτούς μας. Αλλά το να αφήσουμε πίσω ότι είχαμε στις χώρες μας (ανέσεις, ανθρώπους, σπίτια, σκυλιά, επαγγελματικές ευκαιρίες, είναι μόνο η αρχή της λίστας...) μας κόστισε πολύ. Το γεγονός, όμως, ότι ζήσαμε μέσα στην κατασκευή του έργου, η εμπειρία που αποκομίσαμε, οι στιγμές που περάσαμε με τους μάστορές μας, οι γνώσεις που μοιραστήκαμε, η γλώσσα που μας μάθανε, οι άνθρωποι που αγαπήσαμε και μας αγάπησαν, όλ' αυτά δεν θα τα αντάλλαζα με τίποτα.

Εικ. 18. Φωτογραφία τραβηγμένη από ξυλουργό μας: κατασκευή υποστυλωμάτων του beach bar (Απρίλιος 2015) Εικ. 19. Συνεργασία για την τοποθέτηση του σκελετού για την κατασκευή του beach bar (Απρίλιος 2015)

Εικ. 20. Συμβούλιο για την πορεία της κατασκευής με την Αμελί, τον Αχμετ (επιπλοποιός) και την ομάδα ηλεκτρολόγων (Μάιος 2015)

Αναλογιζόμενη αυτή την περιπέτεια, από μια απόσταση πλέον, αναγνωρίζω ότι το αποτέλεσμα ήταν σαφώς ένα σημαντικό επίτευγμα, αλλά το πιο ουσιαστικό αποτέλεσμα ήταν η εμπειρία που αποκομίσαμε. Παράλληλα με την κατασκευή του Sunset και λόγω αυτής της συνεχούς παρουσίας μας στο νησί, συνεχίσαμε τη συνεργασία με τον Μοχάμετ και την Πολεοδομία, ήρθαμε σε επαφή με τον οργανισμό African Architecture Matters, του οποίου πλέον είμαστε διοικητικά μέλη και μέσω αυτών των συγκυριών, πήραμε μέρος σε πολλά ενδιαφέροντα και ιδιαίτερα σημαντικά προγράμματα. Η «αποστολή» μας, πλέον, έχει γίνει πιο ουσιαστική,

πιο οργανωμένη και πιο εφικτή, με τη συνεργασία και την υποστήριξη υπέροχων ανθρώπων από το νησί και όλο τον κόσμο.

Εικ. 21. Η ομάδα των ξυλουργών μας σε καινούρια συνεργασία Ng'ambo tuitakayo (Ιούνιος 2016) Εικ. 22. Η ομάδα καταγραφής της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Ng'ambo (Δεκέμβριος 2015)

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ

Το έργο αποτελείται από τρία μέρη που κατασκευάστηκαν σε διαφορετικές φάσεις: ένα ημιυπαίθριο bar-lounge, ένα beach bar και ένα εστιατόριο. Οι χώροι διαμορφώνονται σε αμμώδες έδαφος, τηρώντας την ελάχιστη επιτρεπόμενη απόσταση των 30 μέτρων από τη θάλασσα.

Το bar-lounge, έκτασης περίπου 320 τ.μ., διαμορφώνεται από ένα σκεπαστό χώρο σχήματος Γ. Οι κορμοί, που συνήθως φέρουν την παραδοσιακή σκεπή *m a k u t i* από κοκοφοίνικες, έχουν αντικατασταθεί από στρογγυλά υποστύλωματα, τα οποία στηρίζουν μια ιδιαίτερη υδρορροή από οπλισμένο σκυρόδεμα, τη λεγόμενη *p a r a p a t a*. Η *parapata*, καθοδηγεί το βρόχινο νερό σε ειδικά διαμορφωμένους κήπους, αλλά και λειτουργεί μορφολογικά διαγράφοντας καθαρά το χώρο κάτω από τη σκεπή.

Το beach bar, μεγέθους περίπου 150 τ.μ., ονομάζεται *Minazi Bar* -οι κοκοφοίνικες στα σουαχίλι- και αποτελείται από τέσσερις ξύλινες δοκούς επί στύλων, οι οποίες τοποθετούνται κεντρικά για να μην ενοχλήσουν τις ρίζες των εφαπτόμενων κοκοφοίνικων, αλλά και για να προσφέρουν τη μεγαλύτερη δυνατή θέα. Η σκεπή, ένα «περίεργο» στοιχείο για την περιοχή, επιλέχθηκε να γίνει επίπεδη με απλή κυματιστή λαμαρίνα. Μία τρύπα ανοιχτή στο κέντρο επιτρέπει την εξώθηση του ζεστού αέρα και ανακυκλώνει τη θερμοκρασία κάτω από το -αναγκαστικά χαμηλό για την προστασία από τις συχνές μπόρες- ταβάνι.

Το εστιατόριο, επιφάνειας περίπου 440 τ.μ., περιλαμβάνει χώρους κουζίνας, προσωπικού, τραπεζαρίας και υγιεινής που εξυπηρετούν όλους τους υπόλοιπους χώρους. Και εδώ η στέγαση επιτυγχάνεται με το συνδυασμό δύο παραδοσιακών σκεπών που συναντιούνται κεντρικά σε μια γιγαντιαία υδρορροή σχήματος Υ από οπλισμένο σκυρόδεμα, η οποία οδηγεί το βρόχινο νερό σε γειτονικά δέντρα. Οι συνθήκες δεν μας επέτρεψαν να συνεχίσουμε τη συνεργασία μας με τον ιδιοκτήτη πριν την τελική ολοκλήρωση του εστιατορίου.

Ο συνδυασμός καθαρών χειρονομιών σχεδίασης με την ειλικρίνεια της κατασκευής και των δομικών υλικών και η ενσωμάτωση παραδοσιακών τοπικών στοιχείων, παρουσιάζουν ένα ενδιαφέρον μορφολογικό μείγμα. Η απόφαση υιοθέτησης μοντέρνων στοιχείων στο σχεδιασμό ακολουθήθηκε από το πείραμα της εκτέλεσής τους από εκπαιδευμένους μόνο σε παραδοσιακές πρακτικές της Ζανζιβάρης μάστορες.

Εικ. 23, 24. Το bar-lounge ολοκληρωμένο (Δεκέμβριος 2014)

Εικ. 25, 26. Το bar-lounge ολοκληρωμένο (Δεκέμβριος 2014)

Εικ. 27. Το bar-lounge ολοκληρωμένο (Δεκέμβριος 2014) Εικ. 28. Το bar-lounge ολοκληρωμένο. Η υδροροχή parapata και η οροφή makuti (Δεκέμβριος 2014)

Εικ. 29, 30, 31. Το beach bar ολοκληρωμένο (Μάιος 2015)

Εικ. 32. Το beach bar υπό κατασκευή (Ιούνιος 2015) Εικ. 33. Το bar-lounge και το beach bar ολοκληρωμένα. Πάρτι εγκαινίων (Μάιος 2015)

Εικ. 34, 35, 36. Το εστιατόριο υπό κατασκευή (Απρίλιος 2015)

Τοποθεσία: Kendwa, Ζανζιβάρη, Τανζανία

Αρχιτεκτονική μελέτη, υπεύθυνοι κατασκευής: Αλεξάνδρα Παπαδάκη, Amélie Chauvin

Μελέτη - Κατασκευή: 2013 - 2015

Φωτογραφίες: Αλεξάνδρα Παπαδάκη

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

¹ Η Τανζανία είναι χώρα της Ανατολικής Αφρικής με ηπειρωτικό και θαλάσσιο τμήμα, με έκταση 947.303 τ.χλμ. και πληθυσμό 54.199.163 κατοίκους (επίσημη εκτίμηση 2018). Το ηπειρωτικό τμήμα συνορεύει βόρεια με την Ουγκάντα και την Κένυα, δυτικά με τη Ρουάντα, το Μπουруντί και τη Λαϊκή Δημοκρατία του

Κουγκόνότια με τη Ζάμπια, το Μαλάουι και τη Μοζαμβίκη, ενώ ανατολικά βρέχεται από τον Ινδικό Ωκεανό. Το 1/3 της χώρας είναι εθνικά πάρκα και καταφύγια θηραμάτων. Στο έδαφός της βρίσκεται το υψηλότερο όρος της Αφρικής, το Κιλιμάντζαρο. Πρωτεύουσα είναι η Dodoma, ενώ η πιο μεγάλη πόλη είναι το Dar es Salaam (Νταρ ες Σαλάμ). Η Ζανζιβάρη (Zanzibar) είναι ημιαυτόνομη περιοχή της Τανζανίας που αποτελείται από το Αρχιπέλαγος της Ζανζιβάρης στον Ινδικό Ωκεανό (25-50 χιλιόμετρα στα ανοικτά των ακτών της ηπειρωτικής χώρας) και συνίσταται από πολυάριθμα μικρά νησιά και δύο μεγάλα: την Unguja -το κύριο νησί, που αναφέρεται ανεπίσημα ως Ζανζιβάρη- και την Pemba. Πρωτεύουσα της Ζανζιβάρης είναι η Πόλη της Ζανζιβάρης στο νησί Unguja, της οποίας το ιστορικό κέντρο «Stone Town» αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO από το 2000. Η Kendwa, όπου και υλοποιήθηκε το έργο μας, είναι οικισμός στο βορειοδυτικό άκρο του νησιού και θέρετρο γνωστό για την εξαιρετική παραλία του.